१२२

चित्रमहा वासिष्ठः। अग्निः। जगती, १, ५ त्रिष्टुप्।

वसुं न चित्रमहसं गृणीषे वामं शेवमतिथिमद्विषेण्यम्।
स रासते शुरुधो विश्वधायसोऽग्निर्होता गृहपतिः सुवीर्यम्॥ १०.१२२.०१

चित्रमहसम्- विचित्रमहिमायुक्तम्। वसुं न- धनमिव। वामम्- सुन्दरम्। शेवम्- सुखकरम्। अतिथिम्। अद्विषेण्यम्- मित्रम्। गृणीषे- स्तौमि। सः- असावग्निः। शर्धः- शोकनिवारिणीः। विश्वधायसः- सर्वप्रीणयित्रीर्गाः। रासते- यच्छति। अग्निः- पावकः सर्वभूतहितक्रतुः। होता- देवाह्वाता। गृहपतिः- कुटुम्बपालकः। सुवीर्यं- शोभनवीर्यं ददाति ॥१॥

जुषाणो अग्ने प्रति हर्य मे वचो विश्वानि विद्वान्वयुनानि सुक्रतो।
घृतनिर्णिग्ब्रह्मणे गातुमेरय तव देवा अजनयन्ननु व्रतम्॥ १०.१२२.०२

अग्ने। सुक्रतो- शोभनसङ्कल्पभूत। विश्वानि- सर्वाः। वयुनानि- विद्याः। विद्वान्- जानन्। जुषाणः- प्रीयमाणः। मे- मम। वचः- वाचम्। प्रति हर्य- कामय। घृतनिर्णिक्- पूतनवनीतोपलक्षितपूतभावनया पुष्यमान। ब्रह्मणे- मेधाविन उपासकाय। गातुम्- मार्गम्। आ- आभिमुख्येन। ईरय- प्रेरय। देवाः- देवताः। तव- भवतः। व्रतम्- धर्मम्। अनु अजनयन्- यजमानाय ससृजुः ॥२॥

सप्त धामानि परियन्नमर्त्यो दाशद्दाशुषे सुकृते मामहस्व।
सुवीरेण रयिणाग्ने स्वाभुवा यस्त आनट् समिधा तं जुषस्व॥ १०.१२२.०३

सप्त धामानि- भूर्भुवःसुवरादीनि स्थानानि। परियन्- परितो गच्छन्। अमर्त्यः- अमरः सन्। दाशुषे- दात्रे। दाशत्- यच्छति। सुकृते- शोभनकर्मकर्त्रे। मामहस्व- प्रयच्छ। अग्ने। यः। ते- त्वाम्। समिधा। आनट्- व्याप्नोति। तम्। सुवीरेण- शोभनवीर्यसम्पन्नेन। स्वाभुवा- स्वतःसिद्धेन। रयिणा- दानयोग्यधनेन। जुषस्व- सेवस्व ॥३॥

यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहितं हविष्मन्त ईळते सप्त वाजिनम्।

Dr Rangani
WEBOLIM

शृण्वन्तमग्निं घृतपृष्ठमुक्षणं पृणन्तं देवं पृणते सुवीर्यम्॥ १०.१२२.०४

यज्ञस्य- पूजायाः सङ्गतिकरणस्य दानस्य। केतुम्- प्रज्ञाभूतम्। प्रथमम्- मुख्यम्। पुरोहितम्- प्रत्यक्षतो हितम्। वाजिनम्- गतिशीलम्। शृण्वन्तम्- आश्रितानामार्तिं शृण्वन्तम्। घृतपृष्ठम्- दीप्तिमन्तम्। उक्षणम्- सेक्तारम्। पृणन्तम्- प्रीणयन्तम्। देवम्। पृणते- प्रीणयित्रे। सुवीर्यम्। अग्निम्- पावकं सर्वभूतहितक्रतुम्। सप्त- सप्त भूर्भुवरादिभूमिकास्था उपासकाः। हविष्मन्तः- चरुपुरोडाशध्यानभावनादिहव्यवन्तः। ईळते- स्तुवन्ति ॥४॥

त्वं दूतः प्रथमो वरेण्यः स हूयमानो अमृताय मत्स्व।
त्वां मर्जयन्मरुतो दाशुषो गृहे त्वां स्तोमेभिर्भृगवो वि रुरुचुः॥ १०.१२२.०५

त्वम्- भवान्। दूतः- देवेष्वस्माकं दूतः। प्रथमः- मुख्यः। वरेण्यः- श्रेष्ठः। सः- तादृशस्त्वम्। हूयमानः- आहूतः सन्। अमृताय। मत्स्व- तृप्यस्व। दाशुषः- दातुः। गृहे- सदने। मरुतः- प्राणविशेषाः। त्वाम्- भवन्तम्। मर्जयन्- संस्कुर्वन्ति। त्वाम्। स्तोमेभिः- मन्त्रैः। भृगवः- तेजस्विनः। वि रुरुचुः- शोभयन्ति ॥५॥

इषं दुहन्सुदुघां विश्वधायसं यज्ञप्रिये यजमानाय सुक्रतो।
अग्ने घृतस्नुस्त्रिर्ऋतानि दीद्यद्वर्तिर्यज्ञं परियन्सुक्रतूयसे॥ १०.१२२.०६

सुदुघाम्- शोभनदोग्ध्रीम्। विश्वधायसम्- सर्वान् पाययन्तीं सर्वलोकहितकरीमिति भावः। इषम्- सदिच्छाम्। यज्ञप्रिये- यज्ञेन प्रीणयित्रे। यजमानाय। दुहन्। सुक्रतो। अग्ने। घृतस्नुः- दीप्त्युच्छ्रयः सन्। त्रिः तानि- भुवनत्रयसम्बन्धिप्रकृतिनियतीः। दीद्यत्- दीपयन्। वर्तिः यज्ञम्- यज्ञगृहम्। परियन्- परितो गच्छन्। सुक्रतूयसे- उपासकस्य शोभनसङ्कल्पं कामयसे ॥६॥

त्वामिदस्या उषसो व्युष्टिषु दूतं कृण्वाना अयजन्त मानुषाः।
त्वां देवा महयाय्याय वावृधुराज्यमग्ने निमृजन्तो अध्वरे॥ १०.१२२.०७

त्वाम्- भवन्तम्। इत्- एव। अस्याः- एतस्याः। उषसः- प्रभात्या विद्यायाः। व्युष्टिषु- व्याप्तौ। दूतम्। कृण्वानाः- कारयन्तः। मानुषाः- मनुष्याः। अयजन्त। अग्ने- पावक सर्वभूतहितक्रतो।

Dr. Rangaji
WEBOLIM

अध्वरे- ध्वररहितकर्मणि। आज्यम्। निमृजन्तः- प्रक्षिपन्तः। देवाः। महयाय्याय- पूजायै महिम्ने। त्वाम्। वावृधुः- अवर्धयन्॥७॥

नि त्वा वसिष्ठा अह्वन्त वाजिनं गृणन्तो अग्ने विदथेषु वेधसः।
रायस्पोषं यजमानेषु धारय यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः॥ १०.१२२.०८

अग्ने। वाजिनम्- गतिशीलम्। त्वा- भवन्तम्। विदथेषु- उपासनेषु। वेधसः- मेधाविनः। वसिष्ठाः- चित्तवृत्तिस्तम्भकारका उपासकाः। वसु स्तम्भे। गृणन्तः- स्तुवन्तः। नि- नितराम्। अह्वन्त- आह्वयन्ति। यजमानेषु। रायस्पोषम्- धनपुष्टिम्। धारय। यूयम्। नः- अस्मान्। सदा- सततम्। स्वस्तिभिः- मङ्गळैः। पात- रक्षत॥८॥

Dr. Rangaraj

WEBOLIM